10/04/2025

Άγιος Γρηγόριος Ε’: Ο Ιερομάρτυς και Εθνομάρτυς Πατριάρχης του Γένους

/ Γνώμες

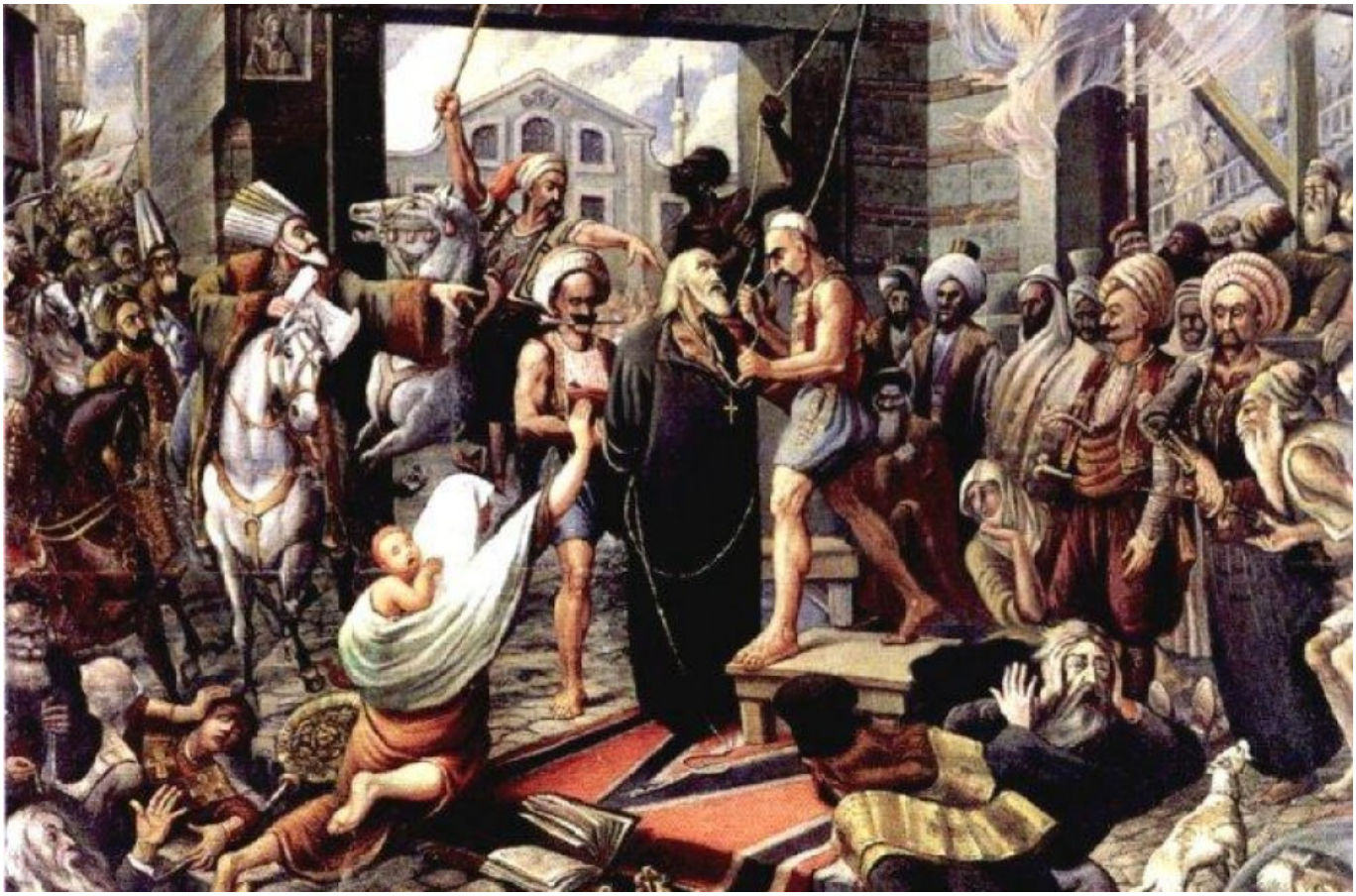

Το πρωτόθρονο και σεβάσμιο Οικουμενικό Πατριαρχείο έχει να επιδείξει μια πλειάδα Πατριαρχών, οι οποίοι κοσμούν το αγιολόγιο της Εκκλησίας μας. Ανάμεσά τους ο ηρωικός ιερομάρτυρας και εθνομάρτυρας άγιος Γρηγόριος Ε΄. Πρόκειται για μια από τις ηρωικότερες μορφές του Γένους μας, ο οποίος διέπρεψε και ως λαμπρός εκκλησιαστικός άνδρας και ως συνεπής εθνικός ηγέτης.

- **Γράφει ο Λάμπρος Σκόντζος, Θεολόγος – Καθηγητής**

Γεννήθηκε στη Δημητσάνα το 1445 από τον Ιωάννη και την Ασημίνα Αγγελόπουλου. Το βαπτιστικό του όνομα ήταν Γεώργιος. Το 1767 πήγε στη Σμύρνη κοντά στο θείο του Μελέτιο, όπου φοίτησε στην εκεί περίφημη Ευαγγελική Σχολή.

Μετά παρακολούθησα ανώτερα μαθήματα στην Πάτμο από τον Δανιήλ Κεραμέα. Αφού ολοκλήρωσε τις σπουδές του γύρισε στη Μονή των Στροφάδων, όπου εκάρη μοναχός, λαμβάνοντας το μοναχικό όνομα Γρηγόριος. Αργότερα τον κάλεσε ο Μητροπολίτης Σμύρνης Προκόπιος, ο οποίος τον χειροτόνησε διάκονο και στη συνέχεια πρεσβύτερο, επιδεικνύοντας μεγάλο ιεραποστολικό ζήλο και ασκώντας τεράστιο φιλανθρωπικό έργο.

Η φήμη του ως ανερχόμενη σπουδαία εκκλησιαστική προσωπικότητα δεν άργησε να φανεί. Στις 19 Αυγούστου του 1785 εξελέγη Οικουμενικός Πατριάρχης και παρέμεινε στον πατριαρχικό θρόνο ως το Δεκέμβριο του 1798, οπότε η Υψηλή Πύλη τον καθαίρεσε και τον εξόρισε στο Άγιο Όρος, ως ανίκανον να διατηρήσει την υποταγή των χριστιανικών λαών στην τουρκική εξουσία. Κατά την παραμονή του εκεί ως ασκητής, μυήθηκε με ενθουσιασμό στην Φιλική Εταιρεία από τον φιλικό Ιωάννη Φαρμάκη στα 1818, και υποσχέθηκε να δώσει ακόμα και τη ζωή του στην υπόθεση της ελευθερίας του υποδούλου Γένους. Την ίδια χρονιά κλήθηκε και πάλι στον Οικουμενικό θρόνο, για να παραμείνει ως το μαρτυρικό του θάνατο.

Όλοι οι ιστορικοί της εποχής του περιγράφουν τον Γρηγόριο ως έναν ταπεινό και πράο άνθρωπο, ο οποίος όμως έκρυβε στην ψυχή του τεράστιο ψυχικό μεγαλείο, ηρωισμό και αυταπάρνηση. Και στις δύο σύντομες περιόδους της πατριαρχίας του υπέδειξε ασυνήθιστο ζήλο για την ανόρθωση της Εκκλησίας. Φρόντισε για την εκλογή αξίων και μορφωμένων ιεραρχών και για την κατάρτιση και επιμόρφωση του κλήρου. Υπήρξε αγαπητός σε όλους, ακόμη και στους Οθωμανούς, για την ακεραιότητα του χαρακτήρα του και το ήθος του. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, ιδιαίτερα κατά τη δεύτερη περίοδο της πατριαρχίας του, να τον εμπιστεύεται η Υψηλή Πύλη και να μπορούν να οργανώνονται οι υπόδουλοι Χριστιανοί για την επανάσταση. Οι ιστορικοί αναφέρονται επίσης και για τη φλογισμένη καρδιά του για την πατρίδα και το υπόδουλο Γένος. Μέσα από τα γραπτά του και κύρια τις επιστολές του φαίνεται ότι ανυπομονούσε να δει την πολυπόθητη ελευθερία. Χρησιμοποίησε δε κάλλιστα την διπλωματική του ικανότητα και δεξιοτεχνία ώστε να διευκολυνθεί ο ξεσηκωμός, χωρία όμως να υπάρξουν αντίποινα και σφαγές στον άμαχο πληθυσμό, για τον οποίο ένοιωθε υπεύθυνος για τη ζωή του.

Όταν τον Ιανουάριο του 1821 ο Αλέξανδρος Υψηλάντης κήρυξε την επανάσταση στη Μολδοβλαχία, κλήθηκε ο Πατριάρχης από το Σουλτάνο να δώσει εξηγήσεις, ως υπεύθυνος προς την Υψηλή Πύλη για τις πράξεις των χριστιανών επαναστατών. Ο Γρηγόριος, με μια διπλωματική κίνηση, έπεισε το Σουλτάνο ότι δεν είχαν την έγκρισή του και εξέδωσε ψεύτικο αφορισμό εναντίον τους. Αυτό καθησύχασε το Σουλτάνο, έσωσε από τη γενική σφαγή χιλιάδες αμάχους χριστιανούς και έδωσε την ευκαιρία στους επαναστάτες να οργανωθούν καλλίτερα. Μάλιστα ο ίδιος ο

Υψηλάντης κατάλαβε τον διπλωματικό ελιγμό του Πατριάρχη και θεώρησε τον αφορισμό ψεύτικο, αποτέλεσμα βίας της Υψηλής Πύλης. Σε μυστική επιστολή του το Δεκέμβριο του 1820 προς τον επίσκοπο Σαλώνων Ησαΐα, διευκρινίζει ότι ο αφορισμός ήταν εικονικός και προέτρεπε τους προεστούς να ετοιμάζονται για την επανάσταση. Σε επιστολή του επίσης προς τον Επίσκοπο Παλαιών Πατρών Γερμανό τόνιζε ότι συμφωνεί με την ίδρυση «Σχολής» στο Μοριά. Με τη λέξη «Σχολή», υπονοούσαν και οι δύο την Ελληνική Επανάσταση και μάλιστα οι Φιλικοί όρισαν ως επιστάτες της «Σχολής» τον Οικουμενικό Πατριάρχη Γρηγόριο και τον Πατριάρχη Ιεροσολύμων Πολύκαρπο.

Αλλά δεν άργησε να διαρρεύσει στην Υψηλή Πύλη η μυστική εθνική δράση του Γρηγορίου. Κάποιοι τον συμβούλευσαν να φύγει για να σωθεί. Εκείνος αρνήθηκε ηρωικά και υποσχέθηκε να δώσει τη ζωή του για το Χριστό και την ελευθερία της πατρίδος. Ενσάρκωνε εκείνη την κρίσιμη στιγμή ολόκληρο το υπόδουλο Γένος. Στις 10 Απριλίου 1821, ανήμερα του Πάσχα, συνελήφθη και απαγχονίστηκε ως «άπιστος της Υψηλής Πύλης και συμμέτοχος και πρωταίτιος των ταραχών». Το άψυχο σώμα του έμεινε κρεμασμένο επί τρεις ημέρες στην κεντρική πύλη του Πατριαρχείου. Κατόπιν αγοράστηκε από τους Εβραίους, βεβηλώθηκε, σύρθηκε στους δρόμους της Πόλης και ρίχτηκε στο Βόσπορο. Το βρήκε ο Κεφαλλονίτης πλοίαρχος Μ. Σκλάβος, το οποίο μετέφερε στην Οδησσό, όπου τάφηκε με τιμές ιερομάρτυρα. Το 1871 μεταφέρθηκαν τα τίμια λείψανά του στην Ελλάδα και εναποτέθηκαν στον Μητροπολιτική ναό Αθηνών. Το 1921 ανακηρύχτηκε άγιος και η μνήμη του εορτάζεται στις 10 Απριλίου.

Χριστιανομάχοι και εθνομηδενιστές παραχαράσσοντας βάναυσα την ιστορία, κατασυκοφαντούν τον άγιο Ιερομάρτυρα και Εθνομάρτυρα Γρηγόριο ως ανθέλληνα και προδότη της Πατρίδος. Παραβλέπουν το συνολικό έργο του μεγάλου άνδρα και στέκονται στον δήθεν αφορισμό της Επανάστασης. Δεν είναι σε θέση να δουν, ή το χειρότερο, δεν θέλουν να δουν, τους σωτήριους ελιγμούς του Γρηγορίου, οι οποίοι έσωσαν από τις σφαγές χιλιάδες αθώους και ωφέλησαν την Επανάσταση, διότι έδωσαν πολύτιμο χρόνο στους επαναστάτες να οργανωθούν. Φτάνουν δε στην έσχατη κατάντια να θεωρούν τη μεγάλη εκούσια θυσία του ως «ξεκαθάρισμα λογαριασμών» του με τους Τούρκους! Αυτό είναι δυστυχώς ένα μικρό δείγμα της αγνωμοσύνης μας προς τους δημιουργούς της εθνικής μας υπόστασης και ελευθερίας!